

Öngyilkosság bekövetkezése nyomán felmerülő jogi kérdések és válaszok

A Lélekben Otthon Közhasznú Alapítvány összeállítása

Szeretteink elvesztése hatalmas mentális és intellektuális sokkot idézhet elő, az elhunyt halála után tanácstalanul állunk, számos kérdés kavargó a fejünkben. Különösen így van ez öngyilkosság esetén. Miért tette és hogyan? Mi volt a valódi kiváltó ok? Voltak-e erre utaló jelek, vagy derült égből villámcsapásként szembesültünk a drámai helyzettel? De a legfőbb kérdés: *MI LESZ EZUTÁN?*

Az ember halálának pillanatában számos jogi kérdés és probléma merül fel. Az öngyilkos személy hátrahagy hozzátartozókat, ingó és ingatlan vagyont, készpénzt és bankbetétet, kölcsönkövetelést és tartozást, számtalan dokumentumot – közöttük szerződéseket –, céget, céges autót. Ki fog örökölni és mi van, ha nincs végrendelet? Mi volt az elhunyt különvagyona és mi tartozik a közös vagyon körébe? Ki lesz a jogutód a cégnél, a perben, a hitel törlesztésénél, ki kezeli ezután a bankszámláját, ki felel az öngyilkosságban elhunyt személy tartozásaiért, adósságaiért? Mi lesz a jövedelmével, az állásával, kinek kell jelenteni a halál tényét? Milyen költségek merülnek fel a temetéssel, a hagyatéki eljárással kapcsolatban? És végül, de nem utolsó sorban ki tartja el – az adott esetben az előző házasságból született – gyermekeit... és anyagilag ki gondoskodik rólam...? Ezekre, és hasonló egyéb, fontos kérdésekre találnak választ az alábbi összeállításból.

Milyen szabályok szerint örökölhetek öngyilkosság miatt elhunyt hozzátartozóm után, amennyiben nem írt végrendeletet?

Amennyiben hozzátartozója (felesége, férje, gyermeke stb.) öngyilkosságot követett el, és nem írt végrendeletet, nem kell kétségbeesnie, hiszen a törvényes öröklés szabályai érvényesülnek. Ez alapján öröklésre jogosultak a rokonok, a házastárs és legvégül az állam. A leszármazók (gyermekek, unokák) mellett a házastárs egy speciális jogot, haszonélvezeti jogot örököl. Valamennyi gyermeke fejenként egyenlő mértékben részesül az örökségből.

Ahhoz, hogy az özvegyen maradt házastárs örököljön, az öngyilkosságot elkövetett személlyel érvényes házasságban kellett élnie.

Öngyilkos lett a házastársam, és nem végrendelkezett, közös gyermekeink örökölnék utána, engem milyen biztosíték illet meg?

Leszármazók (gyermek) mellett a házastársat özvegyi jog illeti meg, vagyis a hagyaték tulajdonjogát az öngyilkosságot elkövetett személy gyermekei szerzik meg, azonban az özvegyet a haszonélvezeti jog biztosítékként illeti meg ezen a vagyonon.

Mi történik abban az esetben, ha az öngyilkosságot elkövetett személynek nincs gyermeke, házastársa?

Ha az öngyilkosságot elkövetett személynek sem gyermeke sem házastársa nincs, úgy a szülei örökölnék egyenlő részben utána. Ha bármelyik szülő kiesik (meghal) az ő leszármazói (gyermek), tehát az öngyilkos személy testvérei lépnek a szülők helyébe. Abban az esetben, ha az öngyilkos személy szülei már nem élnek, és nekik nincs leszármazójuk (gyermek) sem, úgy az öngyilkosságot elkövetett személy nagyszülei örökölnék. Ha már nem élnek, az ő leszármazói (gyermek), tehát a szülők testvérei lépnek a helyükbe.

Mi történik akkor, ha az öngyilkosságot elkövetett személynek nincsenek örökösei?

Ha más örökös nincs, a hagyaték az államra száll. Az állam törvényes örökös.

Mi történik akkor, ha az öngyilkosságot elkövetett személy még életében egyik gyermekét sokkal nagyobb vagyoni előnyhöz juttatta, mint a másikat?

Ebben az esetben lép be egy speciális intézmény, az osztályrabocsátás jogintézménye, vagyis a törvényes öröklés kiegészítő rendje. Ennek célja, hogy az azonos öröklési helyzetben lévő személyek, például a gyermekek, azonos részt kapjanak a hagyatékból. Ennek lényege,

hogy ha több leszármazó (gyermek) közösen öröklő a vagyont, mindegyik köteles a hagyaték értékéhez hozzászámítani annak az ingyenes adománynak az értékét, amelyben őt az öngyilkosságot elkövetett személy még életében részesítette, feltéve hogy ezt az adomány a hozzászámítás kötelezettségével adta.

Az öngyilkosságot elkövetett személy gyermekének tekintendő-e az a személy, akivel kapcsolatban örökbefogadási eljárást kezdeményezett, de az eljárás befejezése előtt öngyilkos lett?

Ha az örökbefogadás iránti kérelem az öngyilkosság előtt lett benyújtva, és a kérelemnek utólag helyt adnak, akkor létrejön az öröklési jogi kapcsolat. Ugyanez érvényes arra az esetre is, ha az öngyilkosságot elkövetett személy halála előtt kéri az örökbefogadás felbontását.

Milyen szabályok szerint örökölhettek öngyilkosságot elkövetett hozzátartozóm után amennyiben írt végrendeletet?

Ha az öngyilkosságot elkövetett személy a végrendelet tartalmát szabadon állapította meg, tehát senki sem kényszerítette olyan cselekményekre, melyeket szíve szerint nem tett volna meg, úgy a végrendelet, ha megfelel a formai követelményeknek (például, ha több lapból áll, a lapokat oldalanként meg kell számozni) érvényes. A végrendelet csak megtámadás folytán válhat érvénytelenné. Sikeres megtámadást csak az öröklésben érdekelt személy kezdeményezhet.

Mi történik akkor, ha több végrendelet is van?

Akkor, ha az öngyilkosságot elkövetett személy több végrendeletet készített, mindig a legutolsó a hatályos.

Mi történik abban az esetben, ha az öngyilkosságot elkövetett személy korlátozottan cselekvőképés vagy cselekvőképtelen volt, de ennek ellenére írt végrendeletet?

Teljes végintézkedési képességük csak a teljesen cselekvőképes személyeknek van. Cselekvőképtelen személy ennek megfelelően nem rendelkezik végintézkedési képességgel, tehát végrendelete nem vehető figyelembe.

Mit tehetek abban az esetben, ha édesapám vagy édesanyám, aki öngyilkos lett, igazságtalanul nem tett említést rólam a végrendeletben?

Nem kell kétségbeesnie, hiszen kötelesrész illeti meg az öngyilkosságot elkövetett személy leszármazóját (gyermekét), házastársát, továbbá szülőjét, ha az örökléskor az öngyilkos személy törvényes örököse vagy végrendelet hiányában az lenne.

Annak, aki kötelesrészre jogosult, követelését külön kell érvényesítenie a hagyatéki eljárásban. Ezt öt évig teheti meg a hozzátartozó, ha ez az idő eltelik, már nem érvényesítheti igényét bíróság előtt.

Mik azok a temetési költségek?

Ha hozzátartozója öngyilkosságot követ el, kisebb gondja is nagyobb annál, minthogy a piszkos anyagiakkal foglalkozzon. Azonban erről is kell néhány szót ejteni. Temetési költségnek minősülnek azok a kiadások, amelyek az öngyilkosságot elkövetett személy temetésével kapcsolatban merültek fel, olyanok amelyek megfelelnek az általános szokásoknak, valamint a kegyeleti szempontoknak. Ide tartozik minden, ami a temetéshez, hamvasztáshoz szükséges, továbbá a temetéshez szorosan kapcsolódik.

Kinek a kötelessége az öngyilkosságot elkövetett személy eltemettetése?

Az a személy köteles az öngyilkosság miatt a elhunyt személyt eltemettetni, aki ezt szerződésben vállalta, vagy akit a végrendelet erre kötelez. Ha sem végrendelet, sem szerződés nincs, akkor az öngyilkosságot elkövetett személy élettársa vagy házastársa, illetve egyéb közeli hozzátartozója (gyermek, szülője, nagyszülője).

Mely esetben terhelik a temetési költségek a hagyatékot?

A temetési költségek hagyatékból (örökségből) való kifizetésére akkor van lehetőség, ha az öngyilkosságot elkövetett személy eltemettetésének körülményeiről másként nem rendelkezett, vagy nincs olyan személy, aki a temetési költségek viselésére kötelezett (együtt élő házastárs, élettárs, gyermek, szülő stb.).

Milyen költségek merülhetnek fel a hagyaték megszerzésével kapcsolatban?

Ide olyan kiadások tartoznak, amelyek az öngyilkosságot elkövetett személy halála után merülnek fel. Például a hagyaték megszerzése érdekében indított perrel kapcsolatban felmerült per-, bizonyítási-, posta- és képviselési költségek; a hagyaték biztosításával kapcsolatos kiadások. Ilyenek a bírósági letétbe helyezés vagy a hagyatéki vagyontárgyak őrzéséről való gondoskodás; a hagyaték kezelésével járó költségek, például a végrendeleti végrehajtó illetve különböző gondnoki költségek és díjak. Ezek mértékét a mindenkori hatályos jogszabályok határozzák meg.

Ki felel az öngyilkosságot elkövetett személy tartozásaiért?

Ezen tartozások hagyatéki tartozásnak minősülnek, amelyekért az örökösök (akik az örökségből részesülnek) a hagyaték felosztása előtt, és azt követően együttesen felelnek. Az a személy, akinek tartoznak, a hagyaték felosztása előtt és után mindegyik örököstől vagy bármelyiktől az egész tartozást követelheti. A hitelező választásán múlik, hogy a tartozás behajtása érdekében az összes örököst, egyeseket, vagy egyetlen személyt perel-e. Az öngyilkosságot elkövetett személy tartozásai az örökösre jogutódként átszállnak abban az állapotban, ahogy az örökhagyót halálakor terhelték. (Tehát a tartozás összege nem módosul.) Az adósság lehet akár személyi (például gyógyíttatás), akár vagyoni jellegű, a lényeg az, hogy ez az öngyilkosság miatt elhunyt halálakor fennálljon.

Ki tartozik helytállni azokért a szerződéseikért, amelyek az öngyilkosságot elkövetett személy halála miatt megszűnnek?

Minden olyan követelésért, amely az öngyilkosságot elkövetett személy halálakor fennállt, az örökös köteles helytállni, kivéve, ha az öngyilkos halála a szerződés megszűnését eredményezte.

Például, ha az örökhagyó életében tartási és életjáradéki szerződést kötött, akkor a jogviszony megszűnik az örökhagyó halálával.

Mit tehetek abban az esetben, ha én fizettem ki egyedül a temetés költségeit, és a testvéreim, akik szintén örökösök, nem járultak hozzá ehhez az összeghez?

Ha az egyik örökös egyedül gondoskodott az öngyilkosságot elkövetett személy eltemettetéséről, vagy akár szeretné megkapni az általa nyújtott tartás, gondozás ellenértékét, akkor hagyatéki tartozásként érvényesíthet igényét a többi örökössel szemben.

Mi történik akkor, ha visszautasítom az örökséget?

Mivel az örökség (hagyaték) elfogadására senki nem köteles, az örökös úgy is dönthet, hogy visszautasítja a hagyatékot. Ebben az esetben a hagyaték a többi örökösre száll, azok hiányában pedig az államra. Amennyiben az örökös a hagyatékot visszautasítja, úgy nem részesül az öngyilkosságot elkövetett személy vagyoni előnyeiből, de nem is tartozik felelősséggel a hagyatéki tartozásokért.

A saját vagyonom is veszélybe kerülhet abban az esetben, ha a hagyatéki tartozásokat nem fedezi az öngyilkosságot elkövetett személy vagyona?

Ha az örökös elfogadja a hagyatékot, felelősséggel tartozik a hagyatéki tartozásokért, azaz az öngyilkosság miatt elhunyt tartozásaiért is. E felelősség azonban nem korlátlan; az örökös a hagyatéki tartozásokért a hagyaték tárgyaival és annak hasznaival felel a hitelezőknek. Ha például ezek a tárgyak nincsenek a birtokában, úgy ezen tárgyak erejéig saját vagyonával is felel.

Hová kell fordulnom a hagyatéki eljárás megindítása végett?

A hagyatéki eljárás az illetékes közjegyző előtt zajlik. Több illetékes közjegyző közül a megelőzés dönt: a hagyatéki eljárást az a közjegyző folytatja le, akinél az eljárás korábban indult meg. A közjegyző a hagyatéki a leltár beérkezése, illetőleg a nála tett bejelentés után azonnal megindítja.

Minden esetben szükséges hagyatéki leltár készítése az öngyilkosságban elhunyt személy vagyona vonatkozásában?

A hagyatéki eljárás szükségszerű előzménye a hagyatékek leltározása; a leltározásra az öngyilkosságot elkövetett személy lakóhelye szerinti, ilyen hiányában pedig a hagyatékek fekvése szerinti községi (városi, fővárosi kerületi) önkormányzat jegyzője illetékes. Kérelemre induló hagyatéki eljárásban a leltárt a közjegyző is elkészítheti. Belföldi ingatlan (ház, telek) hagyatékek esetében tehát a hagyatékek leltározása minden esetben kötelező; belföldi ingó (festmény, bankbetét) hagyatékek esetében csak a különös esetekben.

Mivel igazolhatom, hogy jogomban áll rendelkezni a hagyatéki tárgyakkal?

A közjegyző az örökös számára öröklési bizonyítványt állít ki, amelyben tanúsítja az örökösi minőséget a fellebbezési lehetőség kinyilvánítása mellett.

Mit tehetek, ha a közjegyzői végzést magamra nézve sérelmesnek találom?

A hagyatéki eljárás során a közjegyző által hozott, érdemi rendelkezést tartalmazó végzést 15 napon belül fellebbezéssel támadhatja meg az, aki a végzés valamely rendelkezését magára nézve sérelmesnek tartja. A közjegyzőnél előterjesztett fellebbezés elintézése a megyei bíróság hatáskörébe tartozik. A megyei bíróság végzése ellen további fellebbezésnek nincs helye.